

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Resolucija o tržaških ljudskih šolah. — Tabori v turških časih. — XIV. glavna skupščina „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“ dne 14. in 15. avgusta v Trstu. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Izjava. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Inserati.

Resolucija o tržaških ljudskih šolah.

Poročal pri XIV. glavni skupščini „Zaveze“ Ivan Šega.

Slavni zbor!

„Čegar je mladina, tega je prihodnost.“ Ta prezlati prepomenljivi izrek vedó ceniti vsi narodi, ga je znala ceniti preteklost in bo ga znala ceniti prihodnost. — In šola je oni vrt, kjer se vzgaja mladina za prihodnost, za svoj obstanek in za narodov obstanek. Narodu, ki se hoče kulturno in na podlagi te kulture tudi gospodarski osvojiti, treba je v prvi vrsti dobrih, na zahtevi moderne pedagogike stoječih ljudskih šol. Vzemite kulturno še tako visoko stoječemu narodu ljudske šole, padel bo v nekaj desetletjih na najnižjo stopinjo omike in prej močan, samostojen narod, postal bo v kratkem gospodarsko uničen in kakor tak — podlaga tujčevi peti.

Prva zahteva, ki jo stavi moderna pedagogika kakor prvi pogoj dobri šoli je, da se ves šolski pouk vrši v

maternem jeziku. Kjer ni tega, slavna gospoda, taka šola ni več ljudska šola, temveč dresurna šola, kjer se vzgaja mladina po oni znani dresuri, katero vporabljamó, recimo, pri — živalih. Kjer ne izda beseda, pomaga palica.

Glavna zadača ljudskih šol pa ni le, da se priučí ljudski šoli izročena mladina le izgovarjati in ponavljati liki papigi nekaj vsakdanjih besedij in sicer še teh z muko priučenih v tujem jeziku — ne, temveč ljudska šola ima vzvišenejši namen, ona ima tvarjati iz ljudi — ljudi, ki imajo glavo in srce na onem stališču, na katerem jo mora oziroma ga mora imeti po božjih in človeških postavah. Ljudska šola mora vzgajati ljudi, ki bodo v svoji zrelosti nastopali narodu in človeštvu v korist.

Gospoda moja! Take ljudi pa zamore vzgajati le šola, kjer se čuje le materina govornica, zakaj le ta pride iz srca in sega do srca. In vsi kulturni narodi vstanavljajo svoje ljudske šole na tej podlagi, na podlagi, da se zahteva za ljudsko šolo materni jezik kakor učni jezik.

Tabori v turških časih.

Metodična obravnava v 4. šol. letu. Referat učitelja A. Lenarčiča za okr. učiteljsko konferenco.

Napoved učne svrhe.

Že lansko leto ste se učili, da so se morali naši pradedje bojevati z nekim sovražnikom. Kdo ve, s katerim? S Turki. — Danes se bodemo še več učili o Turkih, posebno pa, kako so se Slovenci branili Turkov.

a) Priprava.

Kako so bili Turki hudi in kako so divjali, to že veste od lanskega leta. Katere povesti ste pa čitali tam? „Turki na Muljavi,“ „Francek in babica.“ Povej nam, kar še veš o Turkih? Pa tudi ti morda še kaj veš? — Kaj se bodemo pa sedaj učili? Kako so se Slovenci branili pred Turki. — Pazite!

b) Podavanje.

Turki so prišli iz Azije in so zavzeli Carigrad leta 1453. (napiše). Odtod so hodili plenit, morit in požigat po vseh sosednih deželah proti severu. Blizu 200 let so se morali braniti kristjani Turkov. Na Kranjsko so prišli 24 krat. Kadar so vdrli Turki v deželo, so si morali ljudje sami pomagati. Meščani so obzidavali mesta, da so bili varnejši pred sovražniki. Tudi Ljubljano so bili tako utrdili, seveda so pozneje podri

ta zid. Pa tudi kmečko ljudstvo si je napravljalo neke trdnjave. Kjerkoli je bila na kakem nepristojnem kraju cerkev, so cerkev obzidali z močnim zidom. Tako trdnjavo so imenovali „tabor“ (napiše). Tabore so delali pa tudi navlašč na hribih. Sezidali so močno, stolpu podobno poslopje, okrog katerega so zgradili močan zid. V takih taborih so se mogli delj časa braniti Turkov. Ko so ljudje izvedeli, da prihaja Turek, so spravili živež in premoženje v tabor, kamor so šli tudi otroci in žene, stari ljudje in bolniki. Tu so iskreno prosili Boga zmage. Na obzidje, v stolp in na prostor med zidom in stolpom, oziroma cerkvijo so se pa postavili krepki možje in mladeniči, ki so odganjali Turke.

Mnogokrat se je posrečilo, da so kristjani odgnali Turke in jih zapodili v beg, potem so se veselili in se zahvaljevali Bogu. Čestokrat se je pa tudi dogodilo, da so Turki premagali kristjane, potem so krepke ljudi povezali in odpeljali v v sužnost. Stare ljudi so pomorili, večkrat jih tudi mučili: iztaknili so jim oči, uhlje porezali in jezike, jim glave odsekavali in nabadali na kole itd. Dečke so poslali v turške vojaške šole in so jih po svoje vzgojili v vojake. To so bili potem najhujši in najpogumnejši nasprotniki kristjanov. Imenovali so jih „janičare“ (napiše). —

Učenec ponovi ta prvi del, kakor si ga je zapomnil, z napakami vred mora prosto povedati. Zatem ponovi drugi učenec, součenci mu popravljajo napake, učitelj pojasnjuje

Toda, slavna gospoda, pustimo to; ozrmo se na svetovno znani vrešenski dogodek. Vrešen pozna dandanes vsak napol razvit desetleten otrok naše grbaste zemlje. Poglavje o Vrešnu lahko preskočim. Kaj pa menite, slavna gospoda, jeli pa je Trst tudi tako svetovno znano mesto kakor Vrešen? O pač! Poznano je to mesto kot jako prijazno, kulturno prav razvito, Avstrijske države največje pomorsko mesto.

A, da je to mesto popolnoma podobno poljskemu Vrešnu, no, gospoda moja, o tem pa svet niti ne sanja. In vendar je Trst — avstrijski Vrešen. V Trstu prebivata dva naroda. Gospodujoči laški živelj in trpin Slovenec.

Prvi ima vse, kar hoče, a drugi pa — razven svojega življenja in za to borno življenje potrebnega, a krvavo zaslužnega vsakdanjega kruha prav nič.

Tržaškemu Slovincu se odreka torej vse, celo ljudsko šolstvo — a čujte in strmite, ljudskih šol mu ne odreka le nasprotnik Italijan, temveč čujte — a ne strmite preveč, tudi tržaška vlada.

Slavna gospoda! Avstrijska država temelji na tako zvanih osnovnih zakonih, ki jamčijo — posebno § 19. — vsem narodom iste pravice in iste dolžnosti. A žal, kakor je ta vlada dobra skoro vsem drugim narodom, je prava mačeha avstrijskim Slovanom, v prvi vrsti seveda nam Slovincem. Slovenec — kakor manj vreden narod, ima plačevati pač denarni in krvni davek, a svojih pravic ne sme zahtevati, ker zanj ne velja zakon, posebno v takih krajih, kjer prevladuje, seveda edino le s pomočjo vlade, količkaj brezobziren narod. — In tak kraj je — Trst.

V sledečem Vam hočem v kratkem pojasniti ono pravno razmerje, ono pravičnost, ki jo čuti tržaški Slovenec v svojem rojstvenem kraju v Trstu. Evo ga!

„Za našo potrpežljivost in za avstrijski birokratizem prav značilen je govor, ki ga je govoril dr. G. Gregorin na manifestacijskem shodu za slovensko šolstvo sploh v Trstu dne 1. decembra 1901. — Govor je priobčila „Edinost“ v svoji 279. številki z dne 6. decembra 1901.

težkoumevne ali dvoumne izraze. Določi se napis za ta del „Tabori v turških časih“ ali „Kristjani se branijo Turkov.“ Tretji učenec ponovi korektno, potem tudi slabeji učenci.

O čem smo se dozdej učili? Kako so se Slovenci branili pred Turki. Zdaj pa bomo slišali, kako so Slovenci naznanjali prihod Turkov. — Pazite!

Ako bi hoteli dandanes sporočiti v kak drugi kraj, kaj se pri nas godi, bi napisali pismo in bi ga oddali na pošto, ali pa še hitreje, brzojavili bi, ali bi se usedli na vlak in bi se sami peljali tja povedat. V turških časih pa tega ni bilo mogoče. Takrat še niso imeli ne cest, še manj pa železnic, pošte in brzojavov, zato pa niso mogli izvedeti kristjani, kdaj so udrli Turki v deželo, tako kakor bi izvedeli to dandanes. Pomagali so si torej drugače. Na visokih hribih, kjer se vidi daleč naokrog, so znosili velike kupe drv, ki so jih imenovali grmade. Poleg te so postavili straže. Kakor hitro so vdrli kje sovražniki v deželo, je na najbližjem hribu zažgala straža grmado. Ko je videla na drugem hribu stoječa straža goreti grmado, jo je tudi ta zažgala itd. po vsi deželi. Še zdaj se imenujejo nekateri hribi „Grmade“ od tistih časov, tako zahodnji vrh Šmarne gore. Grmade so zažigali tudi na ljubljanskem Gradu in drugod. Ko so plamenele po vsi deželi grmade in so oznanjale prežalostno vest, da se zopet bliža kruti sovražnik kristjanov, poskrili so ljudje svoje premoženje v tabore in se postavili sovražniku v bran.

Kratka vsebina tega govora je: „Leta 1884. je vložilo 1429 slovenskih staršev prošnjo za slovenske ljudske šole v Trstu za 700—800 otrok, dolžnih pohajati šolo.“ Tržaški mestni svet je prošnjo zavrnil — „brez vsake motivacije“ (!)

Dne 6. januarja 1885. l. se je vložil protest proti tej „temeljiti“ odklonitvi tržaškega mestnega sveta na c. kr. namestništvo, katero ga je že dne 5. julija 1887. l. odbilo, češ, da je za slovenske otroke dovolj preskrbljeno s šolami v Rojanu, Barkovljah in Skednju, ker te šole niso oddaljene 4 km od Trsta.

Proti tej hitri rešitvi c. kr. namestništva je vložilo politično društvo „Edinost“ kot tolmač slovenskega tržaškega prebivalstva utok na naučno ministrstvo dne 10. avgusta 1888. l., a to je ta utok rešilo z motivacijo, da „Edinost“ nima pravice govoriti v imenu tržaških Slovencev.

To bi bil nekako prvi del boja tržaških Slovencev za ljudske šole. — Sedaj pa sledi drugi del.

L. 1892. so napravili slovenski starši v Trstu novo prošnjo za slovenske ljudske šole in sicer na c. kr. namestništvo kot c. kr. deželno šol. oblast. Ta c. kr. oblast poslala je prošnjo mestnemu šol. svetu v izjavo in res isti se je baval takoj — to je l. 1894. 22. maja — v seji, kjer se je izrekel princip, da slovenske šole v Trstu niso potrebne(!?), da se bo tržaški mestni zastop protivil tej „nezakoniti“ zahtevi z vsemi sredstvi ter „čuval svete, nedotakljive pravice, katerih varovanje da mu je poverjeno.“

Da v Trstu v „istini“ ni treba slovenskih šol, je pač dovolj jasna statistika šolo obiskujočih godnih slovenskih otrok l. 1893., kajti takrat je obiskavalo c. kr. ljudske šole 326 slovenskih otrok in sicer 203 moškega in 123 ženskega spola, a k tem je treba še prištevati 320 otrok, ki so bili v šoli pri Sv. Jakobu. — C. kr. namestništvo je z odločbo od 1. julija 1894. l. razsodilo, da Slovincem ni treba slovenskih ljudskih šol, ker jih imajo v obližju Trsta, in te šole niso oddaljene 4 km. Temu odloku so se protivili slovenski starši z utokom na c. kr. naučno ministrstvo dne

Učenec, ki se sam oglasi, ponovi ta drugi del, kakor si je zapomnil, za njim ponovi drugi učenec, součenci mu popravljajo, učitelj pojasnjuje. Zdaj pa ponovi tretji učenec korektno, ko se je že določil primeren napis za drugi del. N. pr. „Grmade naznanjajo vest, da se bliža Turek“ ali kaj podobnega. Nato se ponovita oba dela korektno.

Tu se uvrsti berilni sestavek. Isti se obravnava tako, kakor se sploh obravnavajo berilni sestavki. Najprej ga prečita ali učitelj sam, ali pa ga čitajo boljši učenci. Zatem se čita stavek za stavkom, besede se pojasnjujejo in razni izrazi. Kar učitelj lahko učencem pokaže, naj stori to, kar lahko nariše, naj si pomaga s kredom.

Po končani obravnavi berilnega sestavka se moramo v učno tvarino uglobiti. Učence moramo natančneje seznaniti z osebami in dejanji teh oseb, o katerih smo slišali. Opisati jim moramo Turke, njih opravo in orožje. Učencem moramo povedati o turški veri, ker ta je bila ravno glavni povod divjemu počenjanju Turkov. Opisati jim moramo žalost in obup, ko so Turki premagali kristjane, žalost matere, kateri so iztrgali iz naročja mlado dete itd. Opisati jim moramo pa tudi veselje kristjanov po zmagi nad Turki. S kakim veseljem hiti žena naproti svojemu možu, sinček se mu oklepa okoli kolen in drugo dete sili iz materinega naročja k njemu.

(Konec prihodnjič.)

7. avgusta 1894. l. — in ta oblast je rešila ta utok v svoji razsodbi dne 23. avgusta 1895., „da se ne sme gledati samo na kilometre, ampak tudi na potrebo.“ Obenem je dobilo c. kr. namestništvo nalog, da se vrše v tem oziru poizvedbe s tržaškim mestnim zastopom.

Tržaški mestni zastop je v svoji veliki ljubezni do slovenskih otrok takoj vzel v pretres ta odlok naučnega ministrstva, kajti že v seji 14. aprila 1897. l. je sklenil, da je odlok c. kr. naučnega ministrstva krivičen, kajti „zahteve, da se v Trstu ustanove slovenske šole, ne odgovarjajo pravim realnim potrebam tukaj bivajočih Slovencev; da on (mestni zastop) nikoli (?) ne dovoli, da se v okrožju mesta Trst ustanove in vzdržavajo na troške mesta šole, z učnim jezikom, ki ni italijanski.“

C. kr. namestništvo je zopet pritrdilo temu sklepu tržaškega mestnega zastopa z motivacijo, da imajo Slovenci zadostno število otrok godnih za šolo, ker so pa Slovenci priznani „turisti“, ne potrebujejo šol v mestu, ker so okoličanske šole malo manj oddaljene kakor 4 kilometre.

Protest proti temu modremu ukrepu c. kr. namestništva je šel dne 7. junija 1899. l. na visoko c. kr. ministrstvo za bogočastje in nauk.“

Slavna gospoda! Tu imate torej živ dokaz, kako dobro je preskrbljeno za slovenski narod z ozirom na ljudsko šolstvo. Tržaškim Slovencem ni treba več. A sedaj — oprostite mi, da Vas hočem, cenjene zborovalke in cenjeni zborovalci, zopet mučiti s kratko štatistiko, da spoznate stanje ljudskošolskih razmer, ki sedaj vlada v Trstu. — Povdarjati pa moram, da naša slavna vlada ne pita vse ostale — izvzeti so seveda Italijani — narode, ki prebivajo v Trstu — s takim mačevskim kruhom, kakor Slovence, temveč neguje jih s pravo opičjo ljubeznijo, in k tem ljubljencem je prištevati Nemce. O, ko bi se tržaškemu Slovincu tako godilo, bi svet kmalu zvedel, da je morje Adrijansko — slovansko.

Torej naj preidem k omenjeni statistiki. Tu je:

In zopet šole! 496 nemških otrok v Trstu ima na razpolago 45 oddelkov, katere vzdržuje država. V tej državi neverjetnosti pa smo mi Slovani v veliki večini. Teh 45 nemških državnih oddelkov v Trstu plačujejo torej večinoma Slovani.

Na nemških ljudskih šolah v Trstu je 567 slovenskih otrok in ti nimajo niti jednega oddelka.

Onih 496 nemških otrok ima tudi na razpolago nemški državni gimnazij in nemško državno realko.

Slovenci nimajo nič! In koliko slovenskih otrok je v Trstu in okolici!!

Kako lahko bi bili na nemških ljudskih šolah v Trstu ustanovili slovenske vspelednice, razvidno je iz lanskega šolskega sporočila nemške ljudske šole v ulici Fontana, kjer je bilo v prvem razredu 50 slovenskih dečkov in 44 slovenskih deklic.

In to poročilo je sestavil Nemeč!

Koliko je slovenskih otrok na nemških ljudskih šolah?

Na deški ljudski šoli v ulici dell' Annunziata so bili lanskega šolskega leta 104 slovenski učenci, na deški šoli v ulici Fontana pa 200 slovenskih učencev. Na obeh šolah je bilo torej 304 slovenskih učencev.

Na dekliški ljudski šoli v ulici S. Giorgio je bilo lani 90 slovenskih učenk, v ulici Fontana pa 131 slovenskih učenk. Na obeh šolah je bilo torej 221 slovenskih učenk. V ulici dell' Annunziata in S. Giorgio je bilo torej 194, v ulici Fontana pa 331, skupaj torej 525 slovenskih otrok.

Na nemški meščanski šoli je bilo lanskega leta 42 slovenskih deklic; vseh Slovencev je bilo torej 567.

Koliko je pa bilo nemških otrok na vseh teh šolah? — 496!!

Za 496 nemških otrok je ustanovila sl. vlada: 1. šestrazredno deško ljudsko nemško šolo v ulici Fontana, ki ima 12 odelkov; 2. petrazredno deško šolo v ulici Annunziata, ki ima 9 oddelkov; 3. petrazredno nemško dekliško ljudsko šolo v ulici Fontana, ki ima 8 oddelkov; 4. petrazredno dekliško šolo v ulici S. Giorgio, ki ima 10 oddelkov; 5. trirazredno dekliško meščansko šolo, ki ima 6 oddelkov.

496 nemškim otrokom je torej na razpolago 45 oddelkov na nemških šolah, a 567 slovenskih otrok na nemških ljudskih šolah ni deležno niti jednega samega oddelka!

Da pa slavna skupščina ne bode imela preslabih mislij o skrbni avstrijski vladi, o vladi, ki tako lepo čuva nemški živelj v Trstu, da ta vlada nič ne stori za Slovence, navesti Vam hočem eklatanten dokaz, da imamo v Avstriji enačico poljsko-nemškemu Vrešnu — in ta Vrešen je Trst.

Kako škodo bi trpele nemške ljudske šole, ako bi na istih ustanovili slovenske paralelke. — Mesto, da razdeljajo otroke po abecednem redu v oddelke posamičnih razredov, naj bi jih razdeljali po narodnosti! Koliko lažje bi naši otroci napredovali na teh šolah, ako bi jim učitelj v materinem jeziku pojasnjeval in razlagal različne predmete! A za to se ne brigajo, za to ni sposobnih učiteljev na teh šolah!

Kakor je bilo razvidno iz šolskih sporočil, se nemški učitelji pač uče laškega jezika, da zamorejo občevati z otroci ali glede slovenskega jezika se jim to ne vidi potrebno!!

In tako se dogaja le prepogosto, da slovenski otrok ne more biti v šoli pazljiv, ker nič ne umeje. Kako daleč sega ponemčevalna tendencija na teh nemških državnih šolah, služi naj v dokaz še ta-le slučaj: Otroku je milostno dovoljeno, da sme po dve uri na teden, začevši v drugem razredu, zahajati v slovensko uro. In še v tej „slovenski uri“ jim učitelj govori izključno nemški!!!

Zraven opisanega so pa ubogi naši otročiči izpostavljeni še drugim šikanam. Voditelju neke tukajšnje nemške ljudske šole je gotovo znan slučaj, ko je učiteljica laške narodnosti na nekem spričevalu slovenski „č“ prekrstila v laški „ch“. Znano mu je gotovo tudi, da je prav ta učiteljica izročila otroku boljše spričevalo, ko se je mati pri njem pritožila, kar je pač sila redek slučaj. — Roditelji dotičnega otroka so večkrat povprašali imenovano učiteljico, kako je z otrokom, in učiteljica je bila vedno zadovoljna z njim. Od onega dneva pa, ko je bilo spričevalo podpisano se slovenskim „č“, ni manjkalo tožb in kazni in stvar je šla tako daleč, da je otrok dobil tako slabo spričevalo, da je moral voditelj posredovati: vzel je slabo spričevalo nazaj, in otrok je prejel — boljše!

Gospoda moja! Pri znanem dogodku v Vrešnu se je zgražal ves svet o brutalnem nastopu nemške vlade napram poljskim otrokom, ki so bili ravno tako prisiljeni moliti Boga v nemškem jeziku. Takrat smo sklepali in odpošiljali izraze ogorčenosti bratom Poljakom in ves parlament je bil po koncu.

A tu, gospoda moja! Tu pa molčimo, kakor da bi bil Trst tam kje v bližini afrikanskega mesta Timbaktu ali pa v republiki Liberia. Slovensko časopisje zre malomarno vesta boj, ki ga bije Slovenec v Trstu za svoje po ustavi pripoznane šolske pravice. Edini časopis, ki opozarja novinarski svet o tem nemoralnem položaju ljudskega šolstva, je list „Edinost.“

Slavna skupščina! Kaj pa državni poslanci, vsaj je njih sveta dolžnost, vprašati vlado, kako in kaj? — tako vprašanje ima marsikateri izmed navzočih. O pač! Ti so storili ogromno!

Edini zastopnik istrskega trpina, g. prof. Spinčič je — spomladi — ako se še prav spominjam, interpeliral ministrskega predsednika pl. Körberja, kje tiči znani rekurz o tržaškem šolstvu iz l. 1899. Pl. Körber se je podvizal takoj, da dobi g. interpelant primeren odgovor — a čujte, gospoda moja — odgovora še do danes ni.

V proračunski razpravi sta se dotaknila tržaškega šolstva dva slov. poslanca — ako se še prav spominjam, g. dr. Ferjančič in dr. Žitnik. To je bilo — po mojem znanju vse, kar se je storilo za tržaške Slovence.

Pred kakima dvema mesecema je bilo čitati v slov. časopisih, da je rekurz o trž. slov. šolah rešen, da leži na mizi min. predsednika, ki ga pa hrani le kakor strašilo za Italijane.

Mestni svetovalec g. dr. Gregorin je vporabil to vest ter je pred kratkim interpeliral v mestnem zboru vladnega namestnika, koliko je resnice na tej vesti. In dobil je odgovor, kakršnega je bilo pričakovati.

Odgovor se je glasil: Tuk. namestništvo ni dobilo še nikakega obvestila od osrednje vlade o tej zadevi.

Torej smo ravno tam, kjer smo bili l. 1899. —

Gospoda slavna! — Pred kratkim mi je prišel v roke neki odlok visokega c. kr. dežel. šol. sveta kranjskega, kjer se nahaja tudi sledeči, jako značilen pasus:

Unter den gegenwärtig bestehenden Verhältnissen erscheint es in erster Linie geboten, mit allem Nachdrucke auf die genaue Durchführung der bestehenden Gesetze und Verordnungen bezw. Erlässe bezüglich des Volksschulunterrichtes hinzuwirken u. dadurch eine sichere Basis für die weitere Ausgestaltung des krainischen Volksschulwesens und dessen organische Weiterentwicklung zu finden.

Gospoda moja! Tudi mi porabimo tu „allen Nachdruck“, da pomagamo tržaškemu trpinu-Slovencu do ljudskih šol, za to pa predlagam sledeči resoluciji: „Upravni odbor „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“ kakor tolmač avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva, zbranega na glavni skupščini dne 15. avgusta 1902 v Trstu, prosi: Visoko ministrstvo za uk in bogočastje blagovoli takoj rešiti protest slovenskih tržaških starišev, ki je bil odposlan dne 7. julija 1899. visokoistemu radi slovenske ljudske šole“.

Državnim poslancem pa naj se pošlje tako-le pismo:

„Upravni odbor „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“ kakor tolmač avstr. jugoslov. učiteljstva, zbranega na občnem zboru dne 15. avgusta 1902 v Trstu, Vas najljubneje prosi, da blagovolite „kategorično“ zahtevati od ministrskega predsednika, da reši utok, vložen od slovenskih tržaških starišev radi ljudskih šol dne 7. julija 1899. na visoko c. kr. ministrstvo za uk in bogočastje. — Ob enem se Vas prosi, da blagovolite zastaviti ves svoj vpliv v svojem parlamentarnem klubu, da deluje slavnoisti na to, da dobe tržaški Slovenci potrebnih ljudskih, kakor tudi srednjih šol, ki mu gredo po božjih in človeških postavah.“

In sicer naj se tako pismo pošlje načelnikoma kluba slovenskih naprednih poslancev in centru, poslancem Spinčiču, Voltihu, Sokolu, Černemu, Seitzu, Kasparju, Schreiterju, Klofaču in Breiterju.

Te predloge je skupščina soglasno vsprejela.

* * *

S tem je bil zvršen dnevni red glavnega zborovanja.*) Predsednik se je v svojem zaključnem govoru zahvaljeval poročevalcem, došlim učiteljem-tovarišem, Slovanski čitalnici, tržaškim in okoličanskim Slovincem, posebno pa pripravljalnemu odboru, ki je vse tako lepo pripravil.

G. nadučitelj Bajt je izrekel zahvalo in zaupanje vodstvu.

Zadnji se je oglasil še g. Porekar nastopno:

Izvršitev današnjega zelo obširnega dnevnega reda naše obč. zbora je zelo pomenljiva za bodoče postopanje „Zaveze“. Pred vsem se mora spoznavati skupnost napredujočega našega učiteljstva. V miru in slogi naj se izvršuje naše delovanje. Duh skupnosti, kakor se je očitno pokazal na tem zboru, naj nas vse učiteljstvo veže in za bodočnost krepi v boju proti protivnikom.

Delovanje našega predsednika moramo pripoznati ter istega zagotoviti naše vsestranske podpore, da se lahko pošteno bojuje za naše svete pravice. (Dobro! Dobro! Živio predsednik! Živio vodstvo! Živela „Zaveza!“)

XIV. glavna skupščina

„Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“
dne 14. in 15. avgusta v Trstu.

(Dalje.)

Glavno zborovanje.

Dne 15. avgusta dopoldne, od 9. do 1. ure se je vršilo v dvorani hotela „Europa“ glavno zborovanje „Zaveze“. Udeležilo se ga je nad 400 učiteljic in učiteljev. Prostorna dvorana je bila natlačeno polna.

Zborovanje je otvoril predsednik „Zaveze“ gosp. Luka Jelenc, ki je prisotne tako-le nagovoril:

Slavni zbor!

Iz vseh pokrajin lepe slovenske zemlje in kršne Istre, od bistre Save, šumeče Drave in tihe Soče, izpod vzhajajočega ponositega Triglava in drevne Učke ste se zbrali danes dragi tovariši in mile tovarišice na obali sinje Adrije k XIV glavni skupščini Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev.

Izredni slučajni dalekosežne važnosti morajo biti, da zapusti ljudski učitelj-učiteljica svoj tihi dom in gre na dolgo pot, ne strašeč se truda in stroškov.

Taki izredni slučajni so vsakoletne glavne skupščine naše Zaveze, v katerih se posvetujemo o svojih težnjah, pravicah in dolžnostih. Da, te skupščine so naš parlament! Sicer se je surovo pošalil v svojem glasilu naš nekdanji iskren prijatelj in vnet zagovornik a sedaj krut sovražnik svobodomiselnega učiteljstva, da se nam parlament šele zida v Ljubljani v Sodnjiskih ulicah, a jaz vendar trdim, da je glavna skupščina Zaveze res naš parlament, odkoder naj čujejo naše želje, zahteve, izjave in proteste naši prijatelji in sovražniki, pa tudi šolska oblastva.

Ljudsko učiteljstvo ima težke dolžnosti, zato pa sme tirjati z neizprosno doslednostjo v zakonu zajamčene pravice. Svoje dolžnosti mora izvrševati z neumorno marljivostjo, vestnostjo in natančnostjo. Vse njegovo delovanje v šoli in zunaj šole mora biti posvečeno napredku ljudskega šolstva. Vsikdar mora imeti pred očmi, da je od njegovega delovanja odvisna boljša prihodnost izrečene mu mladine v skupnosti celega naroda. Tako težavno delo pa more uspešno izvrševati samo

*) Šegovo poročilo o učiteljskem disciplinarnem zakonu, Strmškovo in Ganglovo poročilo bomo priobčili v prihodnjih številkah. Uredn.

inteligentno učiteljstvo. Inteligentnega učiteljstva potrebuje posebno slovenski in istrsko hrvaški narod, ki naj mu dovede ljudsko šolstvo do one stopinje popolnosti, na kateri je že pri naprednih narodih. Inteligentno učiteljstvo nepreduje z duhom časa in neutrudljivo skrbi za svojo nadaljno izobrazbo. Zato pa zahteve po višji izobrazbi ne bodo utihnile med nami, dokler se nam ne vresničijo. Inteligentno učiteljstvo z veseljem pozdravi vsako novo naredbo, ki ima namen povzdigniti ljudsko šolstvo. Še intenzivnejše se bo moglo posvetiti edino le svojemu zvanju, če bo dostojno plačano za svoj trud. Zato bomo vedno in vedno ob vsaki priliki povzdignili svoj glas za izboljšanje svojega gmotnega stanja, dokler ne ustrežejo našim zahtevam.

Rekel sem, da ima ljudsko učiteljstvo težke dolžnosti in da zato sme zahtevati v zakonu zajamčene pravice. Za te se nam je zadnja leta bojevati toliko, da bi že v resnici lahko omagali, če bi ne imeli tolažilne zavesti, da se bojujemo za pravično stvar. Pogum in vstrajnost v tem trdem boju nam daje utemeljena bojazen in opravičen strah, da pade, če odložimo orožje, ljudsko šolstvo v nenasiteno žrelo tistih reakcionarnih strank, ki jim je geslo, da je šola prokletstvo za ljudstvo, pa naj se imenujejo te stranke katoliško-narodne, krščansko-socialne, ne izvzemši z njimi v bratskem objemu slonoče jugoslovanske socialne demokracije, ki je izgubila s svojim brezmišelnim postopanjem pri naprednem učiteljstvu vse simpatije.

In da bi bilo saj dostojno orožje, ki ga rabi klerikalna stranka v boju proti učiteljstvu in šoli! Po njih inferiornem mišljenju smo jim mi napredni učitelji najpodlejši značaji, kar jih hodi pod milim nebom! Mi smo jim sebičneži, ki bi takoj prodali svoje prepričanje in spremenili svoje nazore, če bi se nam ponudil boljši košček kruha; še več, mi bi po njih bujni fantaziji in dobičkaželjnosti postali takoj „najsakrajnejši“ nemškutarji. Mi smo jim liberalne čenče, ki žlobodramo brezmišelnosti. Kar napišemo, ne skušajo ovreči s tehtnimi razlogi, ampak pridejo z najlozjim in njim lastnim in zadnjim argumentom: To je neumnost, to je budalost in — Roma locuta, causa finita.

Naš boj za svobodno šolo je tem težavnejši, ker so se nekateri naši tovariši v svoji globoki zaslepljenosti spozabili tako daleč, da so iz neumljivih nagibov stopili v vrste teh ljudi, da jih imajo za parado in jih stavijo ljudstvu v izgled. Mi pa poznamo te tovariše, se smejemo in jih pomilujemo.

Nekateri teh tovarišev se sramujejo, da so presedlali, pa zavračajo krivdo na nas, čes da smo mi napredni učitelji izpremenili svoje nazore in načela, ki smo jih negovali in zagovarjali še pred tremi in pol letom. Kdor tako govori in piše, je prespal štiri leta. Oni ni modril s paznim očesom razmer in dogodkov pred, med in po nastopu sedanjega vladike na Kranjskem, ki je zatrdil s knežjo besedo Zavezini deputaciji, poklonivši se mu ob nastopu: „Prepričani bodite, da bom delal z vso svojo avtoriteto na to, da bo zavlada sloga med duhovščino in učiteljstvom.“ Vesel teh besedi v onih za učiteljstvo na Kranjskem tako viharnih časih, sem klical ob desetletnici naše Zaveze ob pozdravu navzočemu knežškofu: „Delo našega ljubega vladike pa naj blagoslovi Bog!“ Če se naše nade in one obete niso vresničile, nismo krivi mi, vzrok naj se išče drugod. Ker so potegnili pozneje vojke, tam napeli smo jih tudi mi, a načel in nazorov nismo spremenili nikdar. Temu dejstvu mora pritrditi tudi g. Kosi, če ni prespal štirih dolgih let.

V vsem trdem boju za svobodno šolo in svobodno učiteljstvo pa ne smemo obupati nad boljšo bodočnostjo. Trdno sem prepričan, da bo oni zveži veter napredka, ki brije danes po nekaterih naprednih evropskih deželah, pregnal gosto meglo reakcije tudi iznad onih dežel, ki so še zavite vanjo. Tudi tem posije prej ali slej luč napredka, toda le tedaj, če nas Bog usliši v prošnji našega dr. Tavčarja na spremenjenem stališču: „Bog varuj slovenske pokrajine kuge, lakote in drugih nadlog, pred vsem pa jih varuj pred vplivom klerikalne stranke na ljudsko šolstvo in učiteljstvo!“ Ne le Vam navzočim milim tovarišem in tovarišicam, tudi nenavzočim, ki so pa z nami istega duha in enega srca, moj bratski pozdrav! (Živio!) (Dalje.)

Dopisi.

Kranjsko.

Iz litijsko-krškega okraja. Konferenčno poročilo c. kr. okr. šolskega nadzornika Ljudevita Stiasnega.)

Stanje šolstva v tem okraju.

Da brije ostrejša sapa od zgoraj, zapazil je že vsakdo izmed Vas. Ta sapa je sicer mnogim neljuba, ker jih je vznemirila v sladkem miru, a ravno to sapa so že leta in leta težko pričakovali vsi učitelji, katerim je mar napredek našega naroda. Osobito pa so težko pričakovali, da se tudi kranjsko učiteljstvo vzdrami in združe k skupnemu intenzivnemu delovanju vsi oni, kojim je bilo znano, za koliko so že prekosile sosedne dežele kranjsko ljudsko šolstvo. Da naša ljudska šola ne zavzema med avstrijskimi baš visoke stopinje, to je bilo vsakemu znano, manj znano pa je, da jo prekašajo skoro vse druge avstrijske dežele. Ako prelistujemo statistično poročilo vseh šol v državnem zboru zastopanih kronovin za leto 1897/98, prepričamo se, da je na Kranjskem samo 21·5% ljudskih šol s celodnevnim poukom in da prekosimo v tem oziru samo Galicijo. Ker je v vsej državi 68·8% ljudskih šol s celodnevnim poukom, zaostaja Kranjska nič manj kakor za 46%. Po teh statističnih podatkih pa se tudi prepričamo, da pride na Kranjskem povprečno največ učencev na enega učitelja, namreč 113·3. Največ učencev je poučeval za Kranjskem v Galiciji povprečno en učitelj 91·5, a najmanj, namreč le povprečno 50 učencev, na Nižjem Avstrijskem.

Da je na Kranjskem dobra polovica vseh ljudskih šol jednorazrednic, da obiskujejo celo večrazrednice pri nas večinoma učenci le poludnevno, da Slovenci nimamo ne jedne slovenske meščanske šole, je že splošno znano.

Končno pa se je na Kranjskem leta 1897/98 odtegnilo nič manj kakor 8·8% normalno razvitih šolodolžnih otrok (več le na Primorskem, Bukovini in v Galiciji). Radi zanikernega obiska ljudske šole pa je bilo kaznovanih 3·44% — manj le na Primorskem in v Galiciji. (Dalje prihodnjič.)

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Učiteljsko društvo za okraj Rudolfovo zboruje dne 3. novembra t. l. ob 1. uri popoldne v dekliški šoli v Novem mestu po naslednjem vspredu: 1. Odbor za prireditve slavnosti o priliki petindvajsetletnice g. okraj. šol. nadzornika poda račun. 2. Volitev novega odbora. 3. Stanovske zadeve. 4. Slučajnosti. Cenjeni tovariši in tovarišice se vabijo, da pridejo polnoštevilno. Odbor.

Štajersko.

P. n. predsedniki slov. učit. društev na Spod. Štajerskem se v ljudno vabijo dne 2. novembra t. l. ob 3. uri popoldne v ok. šolo v Celju k sestanku radi snovitve „Zaveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic“. (Ako predsednik kacega društva ne utegne priti, naj pa mesto njega dojde kak odbornik. Vsako društvo naj bi imelo vsaj enega zastopnika.)

Načelnništvo osrednjega odbora slov. štaj. učit. društev.

Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj ima redno svoje zborovanje v navadnih prostorih v Celju dne 2. novembra t. l., ob pol 11. uri dopoldne. Spored: 1. Zapisnik. 2. Društvene zadeve in nasveti. 3. Poročilo o zadnjem glavnem zborovanju „Zaveze“ v Trstu. 4. Nasveti. — K obilni vdeležbi vljudno vabi Armin Gradišnik, t. č. predsednik.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo. Danes bi mi bilo poročati pravzaprav o dveh zadnjih zborovanjih slovenjebistriškega učiteljskega društva. A o majnikovem bilježim le toliko, da so društvu pristopili trije novi člani, namreč gospice: Pavla Miklavec, Jožefa Stuhec in Otilija Feigl. Obširneje govorim o zadnjem, ki se je vršilo dne 4. septembra t. l. Med drugim je naglašal predsednik v svojem pozdravu, da, ako učiteljstvo ne stori svojih dolžnosti napram društvenemu življenju, je to brezbriznost pripisovati pri marsikomur okoliščini, da dotičnik ni naročnik učiteljskih strokovnih listov, iz katerih bi zajemal veselje do svojega poklica in se vneval za celokupne učiteljske interese. Naj se torej učiteljstvo pobriga, da se čim boljše širi med njim, kakor med ljudstvom o šoli in učiteljstvu prijazno pismočasopisje! — Poročalo se je nadalje, kar se je po vodstvu na razne dopise ukrenilo in tudi sklepalo, kaj je še v zadevi storiti, ki se tiče nekega podpornega društvenega člana. — Daljše je bilo poročilo o „Zavezinem“ zborovanju v Trstu. Z zadovoljstvom se je isto vzelo na znanje. Marsikomur se je vzbudil občutek, da če komu gineva navdušenost za prelepi, vzvišeni učiteljski stan, naj obiskuje naša „Zavezina“ zborovanja in navdahnili se bo ondi z novim pogumom, da tem ložje vstraja potem pri svojem napornem delu in da tem odločneje odbija napade in se bori proti elementom, ki so šoli in učiteljstvu nasprotni. Nadaljna točka dnevnega reda je bilo čitanje E. Ganglovega govora „Naše stališče“, ki ga je imel pri letošnji „Zavezini“ glavni skupščini. — Lepo število se nas je sešlo to pot. Po oficijalnem delu smo ostali še delj časa skupaj v prijazni „Petrovi gostilni“, ter pojoč lepe slovenske in narodne pesmi odpravili ob pristni kapljici „Pohorca“ za nekaj časa skrbni od sebe. Na veselo svidenje, tovarišice in tovariši, spet v četrtek, t. j. 6. novembra v Slov. Bistrici!

Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje v četrtek dne 6. listopada 1902 dopoldne ob 11. uri v okoliški šoli po sledečem vspredu: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Društvene zadeve. 4. „O vsestranskih posledkih, katere opazujemo pri naši šolski mladini vsled množičnega se vživanja alkoholnatih pijač.“ (Poroča g. Podobnik). 5. Poročilo o letošnjem glavnem zborovanju „Zaveze“. (Poroča predsednik.) 6. Slučajnosti. — Glede 4. točke je pripomniti, da se je ta za učiteljstvo vevažni del dotičnega vprašanja pri letošnji okr. učit. konferenci docela izpustil, zato se je g. Podobnik odločil za predavanje pri društvenem zborovanju. Z ozirom na to zanimivo vprašanje ter važne društvene zadeve vabi prav vljudno na polnoštevilno vdeležbo Fr. Šorn, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo ormoškega okraja zboruje dne 6. novembra t. l. v ormoški slov. šoli ob 10. uri predpoldne po naslednjem vspredu: 1. Zapisnik zadnjega zborovanja. 2. Društvena poročila in dopisi. 3. Napoved smotra pri pouku po formalnih stopnjah v zmislu Ziller-jeve teorije; podava g. Megla. 4. Poročilo o zadnji „Lehrerbundovi“ odborovi seji; poroča g. Porekar. 5. Nasveti in slučajnosti. K obilni udeležbi vabi najljudneje odbor.

Primorsko.

Vabilo k rednemu zborovanju „Učiteljskega društva za sežanski šolski okraj“ v Devinščini dne 23. vinotoka 1902. Spored: 1. Praktični nastop. 2. Pozdrav predsednikov. 3. Referat: „Financijski položaj obolelega učitelja“. 4. Predlogi. 5. Petje. K obilni vdeležbi vabi vljudno odbor.

Književnost in umetnost.

Slovenska Šolska Matica. (Konec). Želeti je, da dobi „Slovenska šolska matica“ med učiteljstvom ljudskih in srednjih šol ter med našo inteligenco sploh čim največ članov. Iz pravil „Slovenske šolske Matice“ posnemamo: „Slovenska šolska Matica“ je pedagoško-književno društvo, ustanovljeno za Štajersko, Kranjsko, Koroško in Primorsko in ima sedež v Ljubljani. Namen ji je: a) Goja teoretične in praktične pedagogike. b) Znanstvena in strokovna nadaljna izobrazba društvenikov. c) Razširjenje in uveljavljanje racionalnih vzgojnih in učnih načel na postavno dopustni način. č) Pospeševanje slovenskega šolstva sploh, zlasti ljudskega in srednjega. V ta namen služijo ta-le sredstva: a) Predavanja in temeljni razgovori o teoretičnih in praktičnih pedagoških vprašanjih. b) Objava „Pedagoškega letopisa.“ c) Objava pedagoško didaktičnih, pri pouku učitelju potrebnih in koristnih pomožnih knjig, šolskih in učnih knjig, učil in knjig za šolsko mladino; pospeševanje njih objav. č) Ustanovitev za svoje delovanje potrebne knjižnice in potrebnih zbirk. d) Književna zveza z društvimi enakih smotrov. Društveniki so: a) ustanovni, b) redni in c) častni. Ustanovni društveniki so oni, ki naenkrat ali v določenih obdobjih plačajo ustanovnino. Občine, knjižnice, šole, društva in druge juridične osebe plačajo na enkrat ali v štirih letnih obrokih 80 K, posamezne osebe pa 50 K na enkrat ali v štirih letnih obrokih. Redni društveniki so oni, ki vsako leto naprej plačujejo v društveno blagajno 4 K. Letnino je plačati v prvi polovici vsakega leta. Kdor ni plačal v določenem času, izgubi za tisto leto pravice podpornega društvenika. Izjemoma se je rok za vplačevanje letnine podaljšal za letošnje leto do konca tega meseca. Kdor torej še ni ud tega našega prekornega društva, naj se podviza.

Knjige družbe sv. Mohorja so pravkar izšle. Njih naslovi so 1.) Koledar za navadno leto. — 2.) Zgodbe sv. pisma. Priredila in razložila dr. Frančišek Lampe ter dr. Janez Ev. Krek. 9. snopič. — 3.) Poljedelstvo. Slovenskim gospodarjem v pouk. Spisal Viljem Rohrman. II. del. Posebno poljedelstvo. 4.) Slava Gospodu! Molitvenik. — 5.) Veliki trgovec. Povest. Spisal Engelbert Gangl. Slovenskih večernic 54. zvezek. — 6.) Zimski večeri. Knjiga za odraslo mladino. Spisal Jožef Stritar. Ocene knjig prinesemo kakor hitro nam bo dopuščal čas. Število Mohorjanov je letos naraslo za 3036, tako da šteje družba danes **80.046 članov**. Letos se razpošlje med narod 480.276 knjig, kar je naravnost ogromno. Doselej je imela družba že 1.483.764 udov, ki so prejeli **8.843.692 knjig**. To število dokazuje velikansko kulturno misijo naše družbe.

„**Zahtevajmo slovenskih velikih šol v Ljubljani**“ je naslov mali knjižici, katero je spisal pravnik gosp. Rudolf Šega. Pisatelj želi, da bi ves slovenski narod spoznal potrebo po višjih izobrazbi, da bi vsakemu Slovencu, bodisi izobrazen ali ne, prešla v meso in kri zahteva: Dajte nam nazaj, kar ste nam vzeli, dajte nam vseučilišče v Ljubljani! Na 14 straneh nam je podal g. Š. v jednatih besedah zgodovino našega vseučilišča in obrazložil natanko, kako opravičene so naše zahteve. Nazadnje pa pisatelj predlaga, naj se po vsej Sloveniji prirejajo tabori, in kakor je nekdaj na taborih oživela narodna zavest, tako naj se tudi sedaj na taborih razlega krepki glas zdravega ljudstva, glas, ki bo segal tja do carske prestolice: Slovensko vseučilišče v Ljubljani hočemo imeti! Priprosto in jednato pisana knjižica, ki je namenjena nižjim slojem, naj se razširi po vsej naši slovenski domovini, po vseh mestih in trgih, po vseh vaseh, po vseh kočah! — Dobiva se pri g. L. Schwentnerju, knjigotržcu v Ljubljani, komad stane 4 vinarje, 1000 skupaj pa 3 krone. Le pridno po njej!

Nova tiskovina za obrtne šole. Ker je po naročilu naučnega ministrstva treba glasom razglasila c. kr. deželne vlade z dne 14. maja t. l. št. 10178 na obrtnih pripravljavnicah in nadaljevalnih šolah izkazovati število navzočih vajencev vsako uro posebej (v številu in %), založila je tiskarna Blaznikovih naslednikov (Ljubljana, Breg št. 12) nalašč v ta namen lično tiskovino i. s. v dveh obrazcih. Obrazec št. 1 je za ljubljanske, obr. št. 2 za vnanje obrtne šole. Tiskovina je cena (pola 4 h) in jo priporočamo vsem enakim šolam.

Vestnik.

Osobne vesti. Gospod Kaspar Gasperin, nadučitelj v Staremtrgu pri Ložu je dobil vsled boleznih 6 mesečni dopust. Namestuje ga pomožna učiteljica gdč. Berta Rössmann. Začasno vodstvo poveril je sl. c. kr. okr. šol. svet v Logatcu tamošnjemu učitelju g. Ferdinandu Wigele. Namesto na Rako odišle gdč. Ljudmile Černe nastavljena je izprašana uč. kandidatinja gdč. Leopoldina Rant.

Hospitacija. Dne 23. oktobra t. l., ob 8. uri dopoldne bo v I. b razredu II. mestne deške šole v Ljubljani v namen hospitacije učni poskus. Poučeval bo učitelj Pavel Gorjup o ponazorovanju števila 6 na podlagi Črnivčeve I. Računice. Vabljeni so vsi učiteljski ljubljanskih ljudskih šol.

Voditeljska konferenca. Voditelji ljubljanskih ljudskih šol so imeli dne 16. t. m. tretjo letošnjo konferenco.

Konferenca razrednih učiteljev. Vsled sklepa zadnje okrajne učiteljske konference so imeli razredničarji vseh prvih razredov ljubljanskih ljudskih šol letos že dve konferenci in sicer pod predsedstvom c. kr. okr. šolskega nadzornika g. A. Maierja. H konferenci so povabljeni vselej tudi voditelji ljubljanskih ljudskih šol. Naloga teh konferenc je, sestaviti in izdelati učno snov za nazorni nauk v I. razredu. Pri prvi razredniški konferenci so se določili referentje in sicer a) za opisovalni nazorni nauk gosp. Fr. Marolt ter gospodični Matanovič in Prosenc; b) za pripovedovalni nazorni nauk gg. J. Dimnik, M. Josin in gdč. Bogumila Globočnik; c) za vaje za sluh oziroma petje pa gg. A. Razinger in P. Gorjup. Risanje se združi z nazornim naukom. Sklenilo se je, izdelati učno sliko, oziroma formulovati primerne stavke za „Šolsko sobo“, „Šolsko poslopje“ in „Hišo“. Za mesec oktober pa: „Naš cesar“, „Knjiga“, „Nebo in solnce“ in „Dnevni časi“.

Pri drugi konferenci, katera je bila dne 16. t. m. od 5. do 1/2 8. ure zvečer, so poročevalci poročali o svojih nalogah ter so se sprejeli na podstavi teh poročil formulirati stavki in sprejeli tudi izdelane učne slike. Sklenilo se je, prebaviti v I. razredu to-le učno snov iz nazornega nauka. 1. Pripravljalni pogovor trajaj dva tedna. 2. Šolska soba. 3. Šolsko poslopje. 4. Naš cesar. 5. Mačka. 6. Zajec. 7. Petelin. 8. Trobentica. 9. Črešnja. 10. Železo. 11. Zlato. 12. Belin. 13. Nevihta. 14. Voda. 15. Sneg. 16. Ljubljana. 17. Ljubljana. 18. Štepanja vas. 19. Dnevni časi. 20. Človeško telo.

Skoraj polovico učnih slik bo izdelal g. nadzornik sam, druge pa gg. Dimnik, Gabršek, Gorjup, Josin in Marolt ter gospodične Globočnik, Matanovič in Prosenc. Vsa ta učna snov, katera mora biti izdelana do Velike noči, se bo predložila stalnemu odboru in potem pa okrajni učiteljski konferenci. Prihoduja konferenca razredničarjev bo dne 5. novembra t. l.

Učiteljske spremembe na Štajerskem. Nadučitelji so postali: pri Sv. Marjeti niže Ptuja Ivan Žunkovič iz Narpelja, pri Sv. Marku pri Ptuju Mihael Vauhnik od Vsehsvetov; v Šent Pavlu pri Celju Josip Fischer iz Mozirja; na Zgornji Ponikvi pri Celju Ivan Koderman istotam in na Pilštanju ondotni učitelj Mihael Germovšek. Nadalje so nameščeni za stalne učitelje, oziroma učiteljice: pri Sv. Miklavžu pri Slov. Gradcu Josip Peitler od Sv. Jerneja nad Muto; pri Sv. Mihelu pri Mozirju Iv. Pušenjak od Sv. Križa pri Ljutomeru; v Mozirju Josip Armič iz Sorice

na Gorenjskem (dosedaj učitelj v gluhonemnici v Ljubljani); v Žalcu Rajko Vrečer iz Št. Petra; v Velenju Ana Pfeifer od Sv. Marjete pri Ptuju; pri Sv. Križu pri Ljutomeru Elvira Vipauc od Sv. Jakoba v Slovenskih goricah; pri Sv. Jerneju pri Poljčanah ondotna začasna učiteljica Marija Bezljaj. V stalni pokoj je šel učitelj v Središču Simon Strenkel. V okrajni šolski svet gornjegradski je imenovan kot zastopnik učiteljstva Ivan Kelc, nadučitelj pri Novi Štifi.

Šolska vest. Vseh učiteljev in učiteljic je sedaj na Kranjskem 559, na vsem Slovenskem razun na Koroškem je pa učiteljskih oseb sploh 2257.

Kaj pomeni to? — Gospod V. Strmšek dal si je po uredništvu „Učit. Tovariša“ v št. 29. potrditi, da ni v nikakšni zvezi z notico o nadzorniku g. J. Supaneku. Zakaj je za to potrdilo pri uredništvu prosil, ali ga je kedo v obraz sumil, da je on spisatelj notice v št. 27. istega lista, ali se je sploh hotel nečesar oprati, kar mu ni nihče javno natvezal, da se prikritega suma varuje — vse to je postransko. Storil je g. Strmšek to gotovo le zato, ker bi bilo zanj žaljivo in sramotilno, če bi se bodisi od katerekoli strani hotelo njega z netaktnostjo, ozkosrčnostjo, nestrpnostjo vpošiljatelja prvega „Kaj pomeni to?“ le v zvezo spraviti. Ravno to velja pa tudi za tovariše domačega okraja, ki so ob priliki čebelarskega tečaja v Šmarji pri Jelšah ogorčeni se zgražali nad tem izbruhom osebne mržnje ali žurnalistične nezrelosti. Vrednost takih napadov ocenila se je v „Učit. Tovarišu“ št. 29, da stvari sami več škoduje kakor koristi. Škodujejo isti pa tudi ugledu učiteljstva šmarskega okraja med svetom, zakaj soditi se ga mora — če isto k takim duševnim produktom zaplotne „merodajne strani“ molči — kot ravno tako netaktno, ozkosrčno, nestrpno. Sličen osebni napad rodil pa je že posledico, da je dež. šol. svet nad učiteljem, ki je bil od prizadete strani po krivem sumničen, da je spisatelj istega, zaukazal disciplinarno preiskavo. Kedo pa jamči, da še kateri tovariš ne prenaša posledice tako nastalega, a neizrečenega suma? Vsak zaveden učitelj obsoja najostreje vsak osebni napad, ki ni s pravim imenom podpisan. Tisti, ki se skriva za „merodajno stran“ in si s svojim imenom ne upa niti pred uredništvom, naj ostane raje za pečjo. Da pa vbodoče učiteljstvu šmarskega okraja prepreči streljanje iz varnega zavetja brezimenosti, in da se odzovem že omenjenim tovarišem-čebelarjem podani ponudbi: v tej zadevi javno v „Učit. Tovarišu“ z inicijativo nastopiti — pozivljem vljudno vse cenjene člane našega učiteljskega društva, da se polnoštevilno k prvemu prihodnjemu zborovanju snidejo, kajti takrat hoče razgovor o dopisovanju v stanovske liste pričeti tovariš

Fran Ferlinc.

Šmarje pri Jelšah, dne 16. oktobra 1902.

Prošnja in naznanilo. Ker je knjiga: „Lapajne — Prvi poduk“ (dozdaj v Bambergovi založbi) čisto pošla, namerava se prirediti nova izdaja. Predno se pa izroči v tisk, prosi se sl. slovensko učiteljstvo, osobito elementarni učitelji in šolski nadzorniki, da bi nam blagovoljno naznanili: 1.) ali naj se tudi pri novem natisu vzame Razinger Žumerjev „Abecednik“ (kakor pri prvem natisu) ali „Začetnica“ za podlago, 2.) ali je v 1. natisu kaj pomanjkljivosti in kakošne so; 3.) v katerih poglavjih bi bilo treba novi natis razširiti itd. Pri tej priliki naznanjamo še, da damo 5. in 6. „Pedagoški letnik“ naše zaloge vsakemu učitelju brezplačno, ako nam le poštno povrne.

Pedagoško društvo v Krškem.

Smrt Zole. Voditelja mestnega laboratorija v Parizu, Girard in Ogier sta v družbi policijskega komisarja Cornetta dognala s pomočjo morskih preiščkov in ptičev, da se je Zola res zastrupil s plini, ki so uhajali iz pečnih cevi. Dala sta zakuriti v kaminu Zolove sobe, v katero sta pustila dva morskata preiščka in štiri ptiče. Ko so prišli zopet v sobo, sta bila dva ptiča že mrtva in na morskih preiščkih je bilo tudi opaziti simptome zastrupljenja.

Išče se suplent ali suplentinja za 3 mesece za Cerklje pri Krški vasi. Oglasila sprejema c. kr. okrajni šolski nadzornik Ljudevit Stiasny v Šmartnem pri Litiji.

II. izkaz prispevkov za Krivčev nagrobni spomenik. Šmarijsko-rogaško učiteljsko društvo 10 K 50 h, učiteljstvo pri Sv. Urbanu 8 K, ruška šola 2 K, šolsko vodstvo v Žitečki vasi 2 K; gg. Ignacij Skrbinšek 2 K, Janez Paulšek 1 K, Jož. Poljanec 1 K, okr. š. nadzornik Jan. Dreflak 5 K, Jož. Zelenik, nač. okr. zastopa ptujskega 4 K, Fr. Brence 3 K, Val. Kajnih 1 K, Janez Farkaš s soprogo 3 K, A. Kukovič 1 K, Jož. Gorup 1 K, Ant. Pesek 1 K, Jak. Kovačič 2 K, Jan. Žunkovič 2 K, Jan. Klenovšek 1 K, M. Januša, c. kr. kancelist v Ptuju 1 K, Jan. Strelec 2 K, Mart. Brišnik 1 K, Alojzij Pogruje 3 K, Mat. Kolarič 2 K, Frid. Marinič 2 K, Anton Klajnsček 2 K; g. Adolf Rosina nabral pri okr. učit. konferenciji pri Vel. nedelji 25 K 84 h., skupaj 89 K 34 h. V I. izkazu 50 K, vsega skupaj 139 K 34 h. Spomenik postavil se je dne 10. oktobra t. l. in ima sledeči slovenski napis:

Gospod
ALOJZIJ KRIVEC
učitelj.

Rojen 29. aprila 1864,
umrl 1. aprila 1899.

Nad zvezdami se vidimo!

Postavili tovariši.

Nadrobni račun bode objavilo učiteljsko društvo za ptujski okraj. Vsem p. n. dariteljem izrekam najsrčnejšo zahvalo.

Na Hajdini, dne 15. oktobra 1902.

Fran Podobnik, nadučitelj.

Učiteljsko vprašanje v Tirolu. V Tridentu je dne 25. pr. m. zborovalo učiteljstvo tega okraja, kakih 200 učiteljev in učiteljic. Razprava je bila viharna in so učitelji tirali pravo pravcato obstrukcijo proti vsakemu razpravljanju o pedagogičnih stvareh. Vse je prevladovalo vprašanje materialnega položaja učiteljstva na Tirolskem. Zbor je vsprejel nastopno resolucijo: Učitelji in učiteljice so naveličani zastoj čakati na končno uravnavo vprašanja plač; oni se ne zadovoljujejo več s praznimi obljubami in zahtevajo takojšnjo odpomoč. Učitelji in učiteljice Tirola odklanjajo že v naprej vsako odgovornost na posledicah, ki bi mogle nastati za deželo po nadaljnjem zavlačevanju tega vprašanja.

To se je zgodilo predpoludne, ali tudi popoldne so zborovali tirali obstrukcijo in konferenco so morali zaključiti ob 8. uri zvečer, ne da bi bili razpravljali o kateri drugi stvari.

Kako se poznajo gobe, so li za uživanje ali ne? V dvomu, je li goba užitna, t. j. zdrava, ali ne, se spozna prvič, ako se goba prelomi in nekaj časa pusti. Ako je goba prava, ostane ji znotraj barva nepremenjena, dočim vsaka dvomljiva ali strupena goba kmalu vsa zelena postane. Na Laškem pa baje gobe še drugače spoznavajo. Denejo jih kuhati in med nje zelen peteržilj. Ako je ta ostal med njimi zelen, so gobe užitne, ako pa je postal rujav ali črn, tedaj so gobe neužitne in škodljive. Posnemanja vredno.

Nova molitev za šolarje. Mestni zastop mesta „Regio Emilia“ je pred kratkim odredil, da se morajo vsi otroci, ki obiskujejo šolo, na pamet naučiti naslednje zapovedi: 1.) Ljubi svoje šolske tovariše, ker postanejo v življenju tvoji sodelavci; 2.) Ljubi znanost, ker je hrana duha; bodi svojim učiteljem tako hvaležen, kakor svojemu očetu in svoji materi; 3.) Porabi vsak dan svojega življenja za kako dobro in koristno delo in sej seme dobrote; 4.) Spoštuj dobre može in prave žene, spoštuj vse ljudi kot sebi jednake, a ne poklekni pred nikomur; 5.) ne sovraži nikogar, ne žali nikogar, ne poznaj maščevanja; 6.) ne bodi strahopetec, pomagaj slabim, spoštuj in ljubi pravičnost; 7.) ne pozabi nikdar, da vse, kar je na svetu dobrega, je plod dela, in da krade delavnemu človeku njegove pravice, kdor uživa dobrote sveta, ne da bi sam delal. —

Naglušnost ljudskih učencev. Profesor Ortmann je preiskal 7537 ljudskih učencev ter dognal, da je 284 naglušnih, ker imajo ušesne bolezni. Med otroci je več naglušnih učencev kot učenk. Navadno so bolni v ušesih otroci revežev in umazanci, med katerimi so infekcijske bolezni nekaj vsakdanjega. Preiskava je dognala, da so za ljudske šole potrebni redni zdravniki.

Izjava.

1. Podpisano učiteljstvo goriškega šolskega okraja, zbrano dne 15. oktobra 1902 na zaupnem skodu, izreka svoj stud nad podlimi in neosnovanimi napadi, priobčenimi v tukajšnjem časopisu „Gorica“ na našega ljubljenega in spoštovanega gospoda c. kr. okraj. šolskega nadzornika Franca Finšgerja ter na c. kr. okrajni šolski svet in učiteljstvo sploh! —

Poštenemu, nepristranskemu, ter za šolo in učiteljstvo vnetemu možu, napadenemu gospodu nadzorniku pa kličemo iz srca: „Bog Vas živi in ohrani! Naprej v blagor šole in učiteljstva!“ Mi smo in bomo vedno z Vami!“

2. Zaupni shod pozivlja vse učiteljstvo tega okraja, da naj se ravna strogo po stanovski disciplini ter naj ostane zvesto čisto svojim stanovskim organizacijam v podružnicah, okrajnem in deželnem učiteljskem društvu.

Sledi 105 podpisov.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 1181.

Kranjsko.

Na enorazrednici na Črešnjevcu pri Semiču je razpisana služba učitelja-voditelja s postavno plačo in prostim stanovanjem v stalno, oziroma začasno nameščenje in je prošnje vlagati do 30. oktobra t. l. pri c. kr. šol. svetu v Črnomlji.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlji, dne 8. oktobra 1902.

Št. 1991.

Na enorazredni v Selih pri Šumbergu je razpisana služba učitelja-voditelja v stalno nameščenje. Plača postavno določena, stanovanje prosto.

Prošnje vlagati je do 20. oktobra 1902 pri c. kr. okr. šol. svetu v Rudolfovem.

C. kr. okrajni šolski svet Rudolfovo, dne 28. septembra 1902.

Izšel je v zalogi R. Šeber-ja v Postojni

Ročni zapisnik

z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja na Kranjskem, Južno-Štajerskem in Primorskem in z osebnim staležem kranjskega ljudsko-šolskega učiteljstva za šolsko leto 1902/03. IX. letnik.

Sestavil Štefan Primožič.

Cena: Za 75 učencev kron 1.40, za 100 učencev kron 1.50, za 125 učencev kron 1.60, za 150 učencev kron 1.70. Naročnikom šolskih tiskovin 40 vin. ceneje.

Ob enem priporoča gorenja tvrka slavnim šolskim vodstvom svojo

zalogo uradnih šolskih tiskovin,

raznih poštnih in drugih tiskovin, katere se rabijo v šoli kot učilo.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Frančišek Crnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{2}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Radivoj Koréne. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Tiska „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.